

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ ПРОМИСЛОВО - ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Ковальова Т.М.

Науково-технічний комплекс статистичних досліджень Держкомстату України

В Програмі діяльності уряду “Назустріч людям” визначено, що “Основним завданням промислово - інвестиційної політики в умовах утвердження ринкових засад економіки Уряд вважає формування конкурентного на внутрішньому та зовнішньому ринку виробничого потенціалу.

З використанням існуючих переваг у міжнародному поділі праці будуть задіяні механізми переорієнтації виробників на нові технологічні уклади, модернізацію та переоснащення основних засобів на основі інновацій. Це повинно забезпечити підвищення науково-технічного рівня та збалансованості економіки, а в результаті наповнити високоякісними товарами внутрішній ринок та збільшити експортну складову валового внутрішнього продукту.”

“Забезпечення високих темпів економічного зростання потребує масштабних інвестицій в українську економіку. Інвестиційні ресурси застосовуватимуться лише відповідно до визначених пріоритетів розвитку економіки.”

На нашу думку, з цього можна зробити висновок про необхідність визначення економічних взаємовідносин між потенціальними ресурсами “інноваційним потенціалом” та реальними експортно - імпорними потоками товарів, послуг, фінансів та робочої сили, зокрема продукцією наукомісткого виробництва. Змінити ситуацію можливо лише на основі збільшення потоків інвестицій, в першу чергу іноземних інвестицій, та підвищення ефективності їх використання шляхом просування на світові ринки товарів та послуг з використанням високих комп’ютерних технологій та інструментів економіко-статистичного аналізу та моделювання інноваційної економіки .

З чого треба розпочинати та які заходи розробити щоби сприяти збільшенню торговельних потоків конкурентної продукції на основі високих технологій з метою вступу до СОТ, приєднання до ЄС та збереження зв’язків з традиційними партнерами країн СНД? Впевнені, що конференція такого високого державного рівня зможе знайти відповіді на ці запитання. Сподіваємось, що результати і наших статистичних досліджень сприятимуть прийняттю вірне рішення.

З моменту набуття чинності Закону України “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні та запровадження нових офіційних економічних термінів перехідної економіки України, зокрема, “пріоритетні напрями інноваційної діяльності – стратегічні та середньострокові”, “інноваційний потенціал”, “інноваційна культура”, “моніторинг інноваційної діяльності” тощо та запровадження “моніторингу реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку” (ст. 9) пройшло більше двох років.

Це дає нам зробити висновок про необхідність встановлення міждержавних угод між країнами – членами ЄС та СОТ і між країнами - членами ЄС та країнами-кандидатами і великою “вісімкою” щодо розробки пріоритетних напрямів розвитку інноваційної економіки та науково-технічного

прогресу і розбудови спільно з Євростатом та іншими міжнародними статистичними організаціями єдиної статистичної системи та формування статистичного потенціалу для дослідження світових процесів, а не обмежуватись розбудовою лише відомчих національних моніторингових систем.

Перехід України на міжнародні статистичні стандарти та виконання заходів щодо реалізації Стратегії розвитку державної статистики України на період до 2008 року та надання міжнародної технічної допомоги можуть сприяти вирішенню і даної проблеми, яка своєчасно підіймається на конференції такого високого рівня. Підписання договорів - заявок з боку Парламенту та Кабінету Міністрів України та державним підприємством НТК статистичних досліджень Держкомстату України про проведення необхідних економіко-статистичних досліджень інноваційного розвитку економіки можна обговорити та підписати саме тут на даній конференції.

За роки незалежності змінюється і методологія, і аналіз статистики наукового - технічного прогресу, з'являються нові напрями досліджень, зокрема, такі як «статистика науки та інновацій», «статистика підприємництва та державних підприємств», «статистика національних рахунків» тощо. Це пов'язано, головним чином, із світовими глобальними інформаційними процесами, частиною яких є державна статистика, яка надає необхідну інформацію за встановленими критеріями суспільства, бізнесу та влади та міжнародними стандартами. До таких стандартів слід віднести Систему національних рахунків (стандарт ООН-93, стандарт ЄС - 95) на основі якого розраховується система статистичних показників, зокрема ВВП та діє сучасна система бухгалтерського обліку та статистики, і такі відомі стандарти в галузі статистики науки та інновацій як Посібники і опитувальники за стандартами Сімейства Фраскати (ОЕСР), ЮНЕСКО, ЄВРОСТАТУ, СТАТКОМІТЕТУ СНД, ЮНІДО, ЮНКТАД тощо. Однак однозначно врахувати вплив науково-технічного прогресу на економіку окремої країни в глобальній економіці майже неможливо, саме тому на практиці визначаються пріоритетні напрями щодо впливу на розвиток економіки окремих факторів, зокрема вивчення ефективності іноземних інвестицій та інновацій, які на нашу думку, слід розглядати поруч.

Так наприклад, така інтегрована інформація Світового банку про розмір торгівлі та потоки капіталів відносно до ВВП по окремих країнах (фрагмент з якої наведено нижче) може надати важливу інформацію до діючих національних джерел інформації, що розширить можливості проведення наукових досліджень про глобальні світові торговельні процеси ринкової економіки.

Інтеграція України в глобальну економіку (Integration with the global economy)

	Торговля товарами 2000	Зростання реальної торгівлі в порівнянні з реальним	Зростання потоків капіталу, % до ВВП 2000 Capital flows
	Trade in goods		

	% до ВВП % of GDP 2000	% до товарів ВВП % of goods GDP 2000	ВВП, п.п. Growth in real trade less growth in real GDP р.р. 1990-2000	Приватного капіталу Gross private capital flows % of GDP2000	Прячих іноземних інвестицій Gross foreign direct Investment % of GDP 2000
<i>Світ</i> <i>World</i>	40.0	118.9	...	29.1	8.8
<i>Країни ЄС</i> Europe EMU	56.3	141.9	...	49.3	14.8
<i>Україна</i> <i>(Ukraine)</i>	89.7	152.9	6.3	9.5	1.9

*The World Bank, World Development Indicators (WDI), 6th edition, 2002.

Важливу інформацію для розвитку інновацій в Україні можна отримати і з окремих розрахункових показників-складових Індексу технологічних досягнень (ІТД) , який розраховується ПРООН по окремих країнах світу і наведено нижче як витяг з Доповіді про людський розвиток 2001 .

Показники	США	Україна
ІНДЕКС ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ (ІТД)	0,733	...
1. Кількість виданих патентів на душу населення (на 1 млн. чоловік)	289	84
2. Сума сплачених гонорарів та ліцензійних платежів на душу населення (в дол. США на 1 тис. чоловік)	130,0	...
3. Кількість Інтернет - хостів (на 1 тис. чоловік)	179,1	1,2
4. Доля експорту високих та середніх технологій в загальному обсязі експорту (% від обсягу експорту товарів)	66,2	...
5. Логарифм кількості телефонів на душу населення (сумарна кількість магістральних та сотових мереж зв'язку на 1 тис. чоловік)	993	203
6. Логарифм споживання електроенергії на душу населення (квт.-годин на 1 особу)	11,832	2,350
7. Середня кількість років шкільної освіти (у віці 15 років та більше) (Валовий коефіцієнт охоплення освітою другого рівня)	12,0	...
8. Валовий коефіцієнт охоплення освітою третього рівня за природними науками (математичними та інженерними)	13,9	...

Однак незважаючи на всесвітньо відомі бази статистичних даних COMTRADE – інформація про торгівлю взагалі та про експорт високих

технологій, IMF –про роялті та ліцензійні потоки, WIP - про патенти та торговельні марки, тощо, які досліджено та опрацьовано колективом вчених з НТК статистичних досліджень Держкомстату України та ЦДНТПІН ім. Г.М. Доброва НАН України, вони ще досить обмежено використовуються для прийняття управлінських рішень загальнодержавного рівня.

В Україні для прийняття загальнодержавних рішень щодо інноваційної діяльності рішення приймаються на основі інформаційних та моніторингових систем окремих міністерств та на міжвідомчому рівні з використанням головним чином інформаційного блоку Держкомстату України, однак трактуючи його виходячи лише з розвитку внутрішньої економіки, навіть обстеження інновацій Євростату мало що можуть змінити в даній ситуації.

В статистиці інновацій України як країни з перехідною економікою даний процес аналізується за допомогою окремих показників, зокрема, “Питома вага інноваційно-активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств” про що свідчать офіційні дані державної статистики (за даними Держкомстату України).

Факт	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
%	26,0	22,9	19,3	17,0	18,7	18,1	18,0	16,5	18,0	15,1	12,3

* Попередні дані.

Як бачимо інноваційна спіраль, яка охоплює сферу інноваційної діяльності і спостерігається державною офіційною статистикою, за період 1994-2004 роки хоч і згорнулась удвічі з 26,0% до 12,3%, але знаходилась в очікуваних межах базового сценарію розвитку на період 2004 - 2011 років, тобто в межах 15 - 35 відсотків, за винятком 2004 року (за попередніми даними за останній рік причини виходу за межі 15% поки що важко визначити). Інші основні показники статистики інновацій та їх прогностичні параметри наведено в таблиці із Стратегії економічного і соціального розвитку України “Шляхом європейської інтеграції” на 2004-2015 роки.

Ймовірні сценарії розвитку інноваційної ситуації в Україні у 2004 - 2011 рр. (у відсотках)

Економічні параметри	Песимістичний	Базовий	Оптимістичний
Частка інноваційної продукції в обсязі промислового виробництва	7-10	11-30	30 і більше
Питома вага доданої вартості в обсязі виготовленої продукції	До 25	25-30	30 і більше
Рівень наукомісткості продукції промислового виробництва	До 1	1-3	3 і більше
Частка сектору високих технологій в структурі обробної промисловості	До 12	12-15	15 і більше
Рівень інноваційної активності у промисловості	До 18	18-40	40 і більше
Частка промислових підприємств, що впроваджують інновації, %	До 15	15-35	35 і більше

<i>Питома вага інвестицій інноваційного спрямування в загальному обсязі інвестицій в основний капітал, %</i>	<i>До 15</i>	<i>15-25</i>	<i>25 і більше</i>
--	--------------	--------------	--------------------

Висновки

Виходячи з пріоритетного курсу промислово - інвестиційної політики, науки та освіти в умовах використання глобальних результатів науково - технічного прогресу для збільшення конкурентоспроможної продукції та виходу України на світові ринки, вважати необхідним проведення наукових статистичних досліджень за пріоритетним науковим напрямом статистичних досліджень “Аналіз та моделювання інноваційної економіки України” з відповідним фінансуванням за рахунок коштів Державного бюджету України на замовлення Кабінету Міністрів України .

Анотація

В доповіді, з точки зору економіста, розглянуто два основних аспекти, що впливають на розвиток інноваційного потенціалу економіки України на шляху до вступу в ЄС та СОТ, по-перше, з точки зору інтеграції науки, освіти та виробництва як перспективи поширення торговельних міжнародних зв’язків виходячи з впливу науково - технічного прогресу на розвиток економіки як глобального процесу ХХІ століття, та по-друге, з точки зору посилення уваги до розвитку статистики як науки та високотехнологічного державного виробництва на основі запровадження нових міжнародних статистичних стандартів та розвитку високих комп’ютерних технологій.

В доповіді, з точки зору економіста, розглянуто два основних аспекти, які впливають на розвиток інноваційного потенціалу економіки України на шляху до вступу в ЄС та СОТ, по-перше, з точки зору інтеграції науки, освіти та виробництва як перспективи поширення торговельних міжнародних зв’язків виходячи з впливу науково - технічного прогресу на розвиток економіки як глобального процесу ХХІ століття, та по-друге, з точки зору посилення уваги до розвитку статистики як науки та високотехнологічного державного виробництва на основі запровадження нових міжнародних статистичних стандартів та розвитку високих комп’ютерних технологій.

In report , from the point of view an economist, puts two basic aspects in relation to development of innovative potential of economy on a way to the entry of Ukraine in EC and WOT, are considered, at first, from the point of view integration of science, education and production as prospect of distribution of international trade relations coming influencing from scientifically - technical progress on development of economy as a global process of XXI and secondly, from the point of view strengthening of attention to development of statistics as science and highly technological state production on the basis of introduction of new international statistical standards and development of high global information computers technologies.